

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Акмеология / ред А. А. Деркач. М., РАГС, 2004. <https://sci.house/akmeologiya-scibook/psihobiograficheskiy-metod-77228.html> (дата зверення 27.11.2020 року).
2. Девятко И. Ф. Методы социологического исследования. Екатеринбург: Изд-во Урал, ун-та, 1998. 208 с.

ПРОБАЦІЯ: ПОНЯТТЯ ТА МІЖГАЛУЗЕВИЙ ХАРАКТЕР

**Кернякевич-Танасійчук
Юлія Володимирівна**

доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри судочинства навчально-наукового юридичного інституту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Пробація відноситься до процесу виконання в суспільстві покарань і заходів, передбачених законом і призначених правопорушникові. Вона включає широке коло дій та заходів виховного впливу, таких як нагляд, контроль і надання допомоги, метою яких є залучення засудженого до громадського життя, а також забезпечення безпеки суспільства [1].

Легальне визначення поняття «пробація» закріплене п. 6 ч. 1 ст. 2 Закону України «Про пробацію», під яким розуміється система наглядових та соціально-виховних заходів, що застосовуються за рішенням суду та відповідно до закону до засуджених, виконання певних видів кримінальних покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, та забезпечення суду інформацією, що характеризує обвинуваченого [2].

Однак тлумачення поняття «пробація» лише законодавчою дефініцією не обмежується. У літературі існують різноманітні міркування з приводу трактування цієї правової категорії.

Наприклад, Д. В. Ягунов зазначає, що сьогодні термін «пробація» живається в декількох значеннях: 1) як концепція соціальної роботи з правопорушниками та іншими соціально вразливими групами; 2) як ієрархічна організаційна структура; 3) як орган державної влади (служба);

4) як умовне невинесення вироку або як умовне звільнення від покарання з випробуванням; 5) як специфічний процес виконання альтернативних покарань; 6) стан, у якому перебуває злочинець упродовж певного терміну: злочинець (probationer) перебуває «на пробації» – тобто під пробаційним наглядом (on probation, under probation supervision); 7) як з'єднувальна ланка між кримінальним процесом, виконанням покарань та соціальною роботою [3].

До цього переліку можна також додати розуміння пробації як одного з основних засобів виправлення та ресоціалізації, про що зазначається у ч. 3 ст. 6 Кримінально-виконавчого кодексу України [4].

Справді поняття «пробація» наділене широким правовим змістом та міжгалузевим характером. Вона притаманна не лише процесу виконання-відбування покарань, а відповідно і кримінально-виконавчій політиці, але й іншим складовим політики у сфері боротьби зі злочинністю.

Так, аналізуючи законодавчі визначення окремих видів пробації, можна зробити висновок, що, наприклад, досудова пробація матиме місце при реалізації кримінально-процесуальної політики, а два інших види – наглядова та пенітенціарна – при реалізації кримінально-виконавчої політики.

З огляду на це у рамках дослідження кримінально-виконавчої політики України пробація нами розглядалася як один із засобів досягнення мети реалізації кримінально-виконавчої політики [5, с. 224], а органи пробації – як суб'єкти її реалізації [5, с. 205].

У проєкті Кримінального кодексу України, розробленого Робочою групою з питань розвитку кримінального права (станом на 19 жовтня 2020 року), передбачено нову правову категорію «кримінально-правові засоби», до переліку яких віднесено покарання, пробацію тощо. Більше того, під пробацією у цьому проєкті Кримінального кодексу України, запропоновано розуміти визначені цим Кодексом контрольні, реінтеграційні та наглядові засоби, що передбачають обмеження у реалізації прав чи свобод людини та застосовуються до особи, засудженої обвинувальним вироком суду за вчинення злочину, з метою забезпечення суспільства та спонукання цієї особи до правослухняної поведінки [6]. А тому пробація стає характерною і для кримінально-правової політики.

Слід зауважити, що пробація властива і так званій «постпенітенціарній соціальній політиці». Прикладом законодавчого забезпечення такої політики в Україні є глава 24 Кримінально-виконавчого кодексу України, яка присвячена питанням надання допомоги особам, які звіль-

нені від відбування покарання, а також Закон України «Про пробацію», який у ч. 2 ст. 11 закріплює норму, відповідно до якої, орган пробації спільно з державними органами та органами місцевого самоврядування сприяють засудженим, які готуються до звільнення, у визначенні місця проживання після звільнення; влаштуванні до спеціалізованих установ для звільнених; госпіталізації до закладів охорони здоров'я осіб, які потребують стаціонарної медичної допомоги; працевлаштуванні працездатних осіб [2].

Виходячи із зазначеного вище, видається за доцільне вести мову про ще один вид пробації – постпенітенціарну, яка хоч і не передбачена Законом України «Про пробацію» серед видів пробації, але реально втілюється у життя органами пробації. Тому, очевидно є необхідність закріплення на законодавчому рівні, крім досудової, наглядової, пенітенціарної, ще й постпенітенціарної пробації, що відповідає європейським тенденціям розвитку відповідного інституту.

СПИСОК ВИКОРИСАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Рекомендація CM/Rec(2010)1 Комітету Міністрів державам-членам про Правила Ради Європи про пробації, прийнята Комітетом Міністрів 20 січня 2010 року на 105-му засіданні заступників Міністрів. URL: <https://rm.coe.int/16806f4097> (дата звернення: 08.12.2020).
2. Про пробацію: Закон України від 05.02.2015 р. № 160-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-19#Text> (дата звернення: 08.12.2020).
3. Ягунов Д. Що стоїть на заваді створення служби пробації в Україні? (до питання про створення національної моделі пробації). URL: http://www.yagunov.in.ua/wp-content/uploads/2016/07/Ягунов_Служба_пробації.pdf (дата звернення: 08.12.2020).
4. Кримінально-виконавчий кодекс України: Закон України від 11.07.2003 р. № 1129-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15#Text> (дата звернення: 08.12.2020).
5. Кернякевич-Танасійчук Ю. В. Кримінально-виконавча політика України: монографія. Івано-Франківськ: Прикарпат. нац. ун-т ім. Василя Стефаника, 2019. 336 с.
6. Проект Кримінального кодексу України, розроблений Робочою групою з питань розвитку кримінального права (станом на 19 жовтня 2020 року). URL: <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2020/10/21/kontrolnyj-proekt-kk-19-10-2020.pdf> (дата звернення: 09.12.2020).